

**АРГАНІЗАЦЫЙНА-ПЕДАГАГІЧНЫЯ ЁМОВЫ
ВЫКАРЫСТАННЯ СРОДКАЎ ІКТ
Ў АДУКАЦЫЙНАЙ РАБОЦЕ З ДЗЕЦЬМІ
СТАРШАГА ДАШКОЛЬНАГА ЁЗРОСТУ**

**ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL
CONDITIONS FOR USING ICT
IN EDUCATIONAL WORK WITH CHILDREN
OF OLDER PRESCHOOL AGE**

Н. С. Старжынская
N. Starzhinskaya
док. пед. наук, профессор
М. В. Лавіцкая
M. Lavitskaya
магістрант

Белорусский государственный педагогический университет
имени Максима Танка,
Минск, Республика Беларусь

У артыкуле разглядаецца пытанне арганізацыі і выкарыстання інфармацыйна-каму-
нікатыўных тэхналогій для дзяцей старшага дашкольнага ўзросту.

The article deals with the organization and use of information and communication
technologies for children of senior preschool age.

Ключавыя словы: арганізацыйна-педагагічныя ўмовы; інавацыйныя тэхналогіі; дзеці
старшага дашкольнага ўзросту; інтэрактыўныя заняткі.

Key words: organizational and pedagogical conditions; innovative technologies; children
of senior preschool age; interactive classes.

Інавацыйныя тэхналогіі навучання варта разглядаць як інструмент, з да-
памогай якога ажыццяўляецца сучасная адукацыйная парадыгма, галоўнай
мэтай якой з'яўляецца падрыхтоўка чалавека да жыцця ў свеце, які пастаянна
змяняецца. Сутнасць такога навучання складаецца ў арыентацыі навучальнага
працэсу на развіццё патэнцыялу якасцяў чалавека і іх максімальную рэалізацыю.
Інавацыйныя тэхналогіі ў адукацыі – гэта арганізацыя адукацыйнага працэсу,
пабудаваная на прынцыпах, сродках, метадах і тэхналогіях, якія дазваляюць
дасягнуць не проста засваення пэўнага аб'ёму ведаў, але шырокага спектру
практычных навыкаў і ўменняў, праявіць максімальную творчую актыўнасць.

Ужо на пачатку 1990-х гг. беларускія навукоўцы стварылі першыя
камп'ютарныя праграмы для дзяцей дашкольнага ўзросту: па навучанні грамаце

(Н. С. Старжинская), па фарміраванні элементарных матэматычных уяўленняў (І. Ул. Жытко), па выяўленчай дзейнасці (Л. Б. Гаруновіч) і інш. Працягам рэспубліканскай праграмы «Інфарматызацыя сістэмы адукацыі», рэалізаванай у 1998–2006 гг., стала праграма «Комплексная інфарматызацыя сістэмы адукацыі Рэспублікі Беларусь на 2007–2010 гады», распрацаваная з улікам міжнароднага вопыту. У 2012–2014 гг. быў рэалізаваны інавацыйны праект Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь "Укараненне інтэрактыўных электронных сродкаў навучання ў адукацыйны працэс установы дашкольнай адукацыі". У апошні час рэалізавалася канцэпцыя інфарматызацыі сістэмы адукацыі Рэспублікі Беларусь на перыяд да 2020 года. У дадзеным дакуменце інфармацыйна-камунікацыйныя тэхналогіі разглядаюцца як сукупнасць інфармацыйных тэхналогій і тэхналогій электрасувязі, якія забяспечваюць збор, апрацоўку, захоўванне, распаўсюджванне, адлюстраванне і выкарыстанне інфармацыі ў інтарэсах яе карыстальнікаў [4].

На сённяшні дзень вывучэнне прымянення ІКТ у дашкольнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь атрымала досыць шырокі характар. Напрыклад, асаблівасці прымянення мультымедычных дэманстрацый ва ўстанове дашкольнай адукацыі даследавала Н. У. Літвіна [3]. Яна акцэнтуюе ўвагу на ўмовах афармлення слайдаў, але, акрамя таго, адзначае, што мультымедычная дэманстрацыя абавязана адказваць трыадзінай дыдактычнай мэце: садзейнічаць фарміраванню пазнавальных працэсаў, спрыяць папаўненню лексіка-граматычнага ладу маўлення, пашыраць кола інтарэсаў дзіцяці. Розным аспектам праблемы выкарыстання ІКТ у рабоце з дзецьмі дашкольнага ўзросту прысвечаны работы Д. М. Дубінінай, С. В. Палягошка, Н. С. Старжинскай, А. А. Страхі (Рублеўскай), Л. В. Шкнай і інш.

Выкарыстанне ў адукацыйнай рабоце сродкаў ІКТ патрабуе пэўных арганізацыйна-педагагічных умоў.

Розныя катэгорыі педагагічных умоў можна падсумаваць, дэталізаваць і класіфікаваць згодна з рознымі паказчыкамі. Па характары ўздзеяння існуюць аб'ектыўныя ўмовы і суб'ектыўныя, па спецыфіцы аб'екта ўздзеяння – ўмовы агульныя і спецыфічныя, а таксама прасторавыя і іншыя. Пры аналізе канкрэтных педагагічных сітуацый варта выкарыстоўваць групы ўмоў, сістэматызаваныя па вызначаных прыкметах.

Канкрэтызуюцца некалькі пазіцый, якіх прытрымліваюцца розныя навукоўцы. Адны лічаць, што педагагічныя ўмовы – гэта: комплекс мераў педагагічнага ўздзеяння (В. І. Андрэеў, Н. М. Якаўлева, А. Я. Найн); комплексы, метады і формы навучання і выхавання (В. І. Андрэеў); комплекс аб'ектыўных формаў,

метадаў, сродкаў матэрыяльна-прасторавага асяроддзя, накіраваных на рашэнне задач (А. Я. Найн); сукупнасць мер педагогічнага працэсу (Н. М. Якаўлева).

У выніку дэталёвага разгляду аналізу і структуравання даследчыцкіх пазіцый (Н. Іпалітавай, Н. Сцерхавай), можна зрабіць выснову аб тым, што педагогічныя ўмовы – гэта «адзін з кампанентаў педагогічнай сістэмы, які адлюстроўвае сукупнасць магчымасцяў адукацыйнай і матэрыяльна-прасторавай асяроддзя, якія ўздзейнічаюць на асабісты і працэсуальны аспекты дадзенай сістэмы і забяспечваюць яе эфектыўнае функцыянаванне і развіццё».

Пад арганізацыйнымі ўмовамі будзем разумець істотны кампанент комплексу аб'ектаў, з'яў або працэсаў, ад якіх залежаць іншыя абставіны, абумоўлівае феномены (аб'екты, з'явы або працэсы), і які ўплывае на накіраванае і спарадкаванае фарміраванне асяроддзя, у якой працякае феномен.

Пазіцыі розных навукоўцаў адносна вызначэння паняцця «педагогічныя ўмовы» дазваляюць адзначыць некалькі значных сцвярджэнняў: 1) умовы выступаюць як складнік кампанента педагогічнай сістэмы; 2) педагогічныя ўмовы адлюстроўваюць комплекс асаблівасцей адукацыі (меры ўздзеяння і ўзаемадзеяння суб'ектаў адукацыі: змест, метады, прыёмы і формы навучання і выхавання, праграма-метадычнае забеспячэнне адукацыйнага працэсу), таксама матэрыяльна-прасторавага (вучэбна-тэхнічнае абсталяванне) асяроддзя, якія аказваюць вялікі станоўчы ўплыў на яе функцыянаванне; 3) у структуры педагогічных умоў ўтрымліваюцца як унутраныя, так знешнія кампаненты; 4) ажыццяўленне грамадства падобраных педагогічных умоў гарантуе эфектыўнасць і выніковасць функцыянавання педагогічнай сістэмы.

У мностве навуковых даследаваннях дэманструецца, што ў тэорыі і ў практыцы педагогікі магчыма сустрэць падобныя разнавіднасці педагогічных умоў як арганізацыйна-педагогічныя (В. А. Белікаў, Е. І. Козырава, С. Н. Паўлаў, А. В. Цвыркуноў і інш.), псіхалага-педагогічныя (Н. В. Жураўская, А. В. Круглы, А. В. Лысенка, А. О. Малыхін і інш.), дыдактычныя ўмовы (М. В. Руткоўская і інш.) і т. д.

Педагогічныя ўмовы інфармацыйна-камунікатыўнай адукацыі выхаванцаў старшага дашкольнага ўзросту павінны праектавацца і рэалізоўвацца на аснове віртуальна-гульнявога метаду навучання і ажыццяўляцца ў інтэрактыўнай форме.

На сённяшні дзень існуюць 3 віды інтэрактыўных заняткаў, якія праводзіцца адпаведна з гульнявой метадыкай (В. Васкабовіч).

Інфармацыйныя, калі дзецям старшага дашкольнага ўзросту дэманструюцца віртуальныя фігуры сапраўдных прадметаў, аб'ектаў, з'яў, а таксама дзеянняў, пры гэтым тое, што педагог тлумачыць, здзяйсняецца ў маніторы, педагог вядзе

гутарку з мэтай вызначэння ўзроўню засваення дэманстраванага дыдактычнага матэрыялу. *Маналагічныя*, калі камп'ютарная сістэма цалкам праігравае відэаматэрыял і аўдыё суправаджэнне, выкарыстаны дыдактычны матэрыял. *Праблемныя*, калі педагог, ужываючы дыдактычны рэсурс камп'ютарнай сістэмы, ставіць перад дзецьмі старэйшага дашкольнага ўзросту нескладаныя задачы, прапаноўваючы адшукаць іх рашэнне з падтрымкай ІКТ.

Можна вылучыць адпаведныя плюсы выкарыстання інфармацыйна-камунікатыўных тэхналогій для дзяцей старшага дашкольнага ўзросту. Першае – рэгуляванне педагогам тэмпаў вывучэння матэрыялу; другое – аб'ём ведаў, якія набываюцца дзецьмі ў гатовым выглядзе, на трэцім месцы – актыўнасць і дынамічнасць (візуалізаваныя дэманстрацыі) выкладу дыдактычнага матэрыялу, які фарміруе канцэнтрацыю ўвагі; чацвёртае – самастойная праца дзяцей старшага дашкольнага ўзросту; пятае – развіццё мыслення, памяці.

Для эфектыўнасці выкарыстання інфармацыйна-камунікатыўных тэхналогій у ходзе праектавання арганізацыйна-педагагічных умоў навучання неабходна праводзіць як індывідуальныя заняткі, так і групавыя. Заняткі павінны ўтрымліваць практыка-арыентаваныя, ралявыя і гульнявыя, творчыя, інфармацыйныя віды дзейнасці.

Выкарыстанне інтэрактыўнага абсталявання (гэта камп'ютары, інтэрактыўныя дошкі, мультымедыйнае абсталяванне, smart сталы) з'яўляецца эфектыўным тэхнічным сродкам, з дапамогай якога можна значна разнастаіць і палепшыць працэс навучання. Кожныя заняткі выклікаюць ў дзяцей эмацыянальны ўздых, а няўдалы ход гульні, з прычыны прабелаў у ведах, падахвочвае звяртацца за дапамогай да педагога або самастойна дамагацца ведаў у гульні.

У ходзе работы з дзецьмі старшага дашкольнага ўзросту гэтыя тэхналогіі могуць выкарыстоўвацца досыць актыўна ў працэсе заняткаў і іншых відаў дзейнасці. Выкарыстанне мультымедыйных тэхналогій (колеры, графікі, гукі, сучасныя сродкі відэатэхнікі) дае магчымасць мадэляваць розныя сітуацыі і сюжэты. Гульнявыя элементы, уключаныя ў мультымедыйныя праграмы, актыўізуюць пазнавальную і практычную дзейнасць дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту і ўзмацняюць засваенне матэрыялу. Выкарыстанне інфармацыйна-камп'ютэрных тэхналогій у адукацыйным працэсе, магчыма і неабходна, яно спрыяе павышэнню цікавасці да навучання, яго эфектыўнасці, а таксама развівае ўсебакова.

Развіццё электронных сродкаў навучання адкрывае новыя магчымасці: ІКТ-гульні развіваюць у дзяцей здольнасці да эксперыментавання. Дзякуючы

такім гульням, фарміруюцца ўяўленні, унутраны план дзеянняў. У форме навучальнай гульні з дзецьмі дашкольнага ўзросту можна праводзіць любыя заняткі: развіццё маўлення, падарожжа па краіне, горадзе, маляванне і інш.

Варта адзначыць перавагу інфармацыйных тэхналогій перад традыцыйнымі сродкамі навучання: 1) ІКТ дае магчымасць пашырэння і выкарыстання электронных сродкаў навучання, так як яны перадаюць інфармацыю хутчэй; 2) рух, гук, мультыплікацыя надоўга прыцягваюць увагу дзяцей і спрыяюць павышэнню ў іх цікавасці да матэрыялу, што вывучаецца. яго эфектыўнаму засваенню, развіццю памяці, увагі, творчасці дзяцей; 3) слайд-шоў і відэафрагменты дазваляюць паказаць тыя моманты з навакольнага свету, назіранне якіх выклікае цяжкасці: напрыклад, рост кветкі, кручэнне планет вакол Сонца, рух хваляў; 4) таксама можна змадэляваць такія жыццёвыя сітуацыі, якія нельга ці складана паказаць, ўбачыць у паўсядзённым жыцці (напрыклад: гукі прыроды; працу транспарта і т. д.); 5) выкарыстанне інфармацыйных тэхналогій падахвочвае дзяцей да даследчай дзейнасці; 6) ІКТ могуць быць выкарыстаны на любым этапе сумеснай арганізаванай дзейнасці: напрыклад, у пачатку, для абазначэння тэмы, з дапамогай пытанняў па вывучаемай тэме, ствараючы праблемную сітуацыю; як суправаджэнне тлумачэння педагога (прэзентацыі, схемы, малюнкi, відэафрагменты і т. д.); як інфармацыйны дапаможнік, для кантролю засваення матэрыялу дзецьмі.

З мэтай выключэння негатыўнага ўплыву, сродкаў ІКТ на асобу дзіцяці, неабходна кіравацца распрацаванымі ў літаратуры падыходамі да экспертызы і апрабаванні інфармацыйна-адукацыйных рэсурсаў (напрыклад, Н. С. Старжынскай) [3]. Выключэнне негатыўнага ўплыву на асобу дзіцяці пры выкарыстанні ІКТ з'яўляецца адной з актуальных задач (Д. Бадарч, Ю. М. Гарвіц, І. Калаш, Т. К. Кашкіна, С. Л. Навасёлава, Л. А. Парамонова, Н. С. Старжынская, Н. Ф. Талызіна, Л. Д. Чайнова). Гэтыя тэндэнцыі грунтуюцца на прыярытэтным напрамку захавання фізічнага і псіхалагічнага здароўя дзяцей.

Арганізацыйна-педагагічныя ўмовы выкарыстання сродкаў ІКТ ў адукацыйнай рабоце з дзецьмі старшага дашкольнага ўзросту павінны адпавядаць традыцыйным дыдактычным прынцыпам: навуковасці, даступнасці, праблемнасці, нагляднасці, самастойнасці і актывізацыі дзейнасці, сістэматычнасці і паслядоўнасці, адзінства навучальных і выхаваўчых задач.

Список использованных источников

1. Бадарч, Д. інфармацыйныя і камунікацыйныя тэхналогіі ў адукацыі: манаграфія / Д. Бадарч. – М.: ИИТО ЮНЕСКА, 2013. – 320 с.

2. Літвіна, Н. В. Прымяненне інфармацыйных камп'ютэрных тэхналогій у адукацыйнай працы з дзецьмі дашкольнага ўзросту / Н. В. Літвіна // Актуальныя праблемы і тэндэнцыі сучаснай дашкольнай адукацыі: зб. навук. арт. / Бел. гос. пед. ун-т ім. М. Танка; рэдкал. Л. Н. Варанецкая [і інш.]. – Мінск: БДПУ, 2013. – С. 135–137.
3. Старжинская, Н. С. Арганізацыя і правядзенне экспертызы інфармацыйна-адукацыйных рэсурсаў, якія выкарыстоўваюцца ў дашкольнай адукацыі / Н. С. Старжинская // педагагічная Навука і адукацыя. – 2013. – № 4.
4. Сайкоў Б. П. Арганізацыя інфармацыйнага прастору адукацыйнага установы: практычнае кіраўніцтва / Б. П. Сайкоў. – М.: Біном. Лабараторыя ведаў, 2005.